

DRŽAVNI IZPIT - VIŠJA SREDNJA ŠOLA

SMER: LI01, EA01 - KLASIČNA (velja tudi za odgovarjajoče mednarodne in štiriletne eksperimentalne smeri)

Preizkušnja:

LATINSKI JEZIK IN KULTURA, GRŠKI JEZIK IN KULTURA

PRVI DEL: prevod besedila v latinščini

Kako obvladovati jezo

Spis *O jezi*, posvečen bratu Novatu (Galionu), obsega tri knjige in sodi med prva Senekova dela. Po Senekovem mnenju se mora človek v privatnem življenju bojevati tako proti jezi kot proti vsem drugim strastem; jeza je še posebno nevarna v politiki, saj jeza vladarjev lahko uniči državo. Jezo je treba zdraviti pravočasno kot bolezen, da niso posledice katastrofalne za tistega, ki je jezen in za tistega, ki mu je blizu.

PREDBESEDILO

Najbolje se je zdraviti ob prvih znakih bolezni, nato pa dajati svojim besedam čim manj svobode in zadrževati agresivnost. Ni težko odkriti lastne strasti, komaj se rodijo: znaki se že predhodno kažejo. Kot so že predhodno vidni znaki, ki napovedujejo nevihto in dež, prav tako so vidni znaki, ki napovedujejo jezo, ljubezen in vse tiste nevihte, ki razburjajo dušo.

BESEDILO

Qui comitali vitio solent corripī, iam adventare valetudinem intellegunt, si calor summa deseruit et incertum lumen nervorumque trepidatio est, si memoria sublabitur caputque versatur. Solitis itaque remediis incipientem causam occupant, et odore gustuque quidquid est, quod alienat animos repellitur: aut fomentis contra frigus rigoremque pugnatur aut, si parum medicina profecit, vitaverunt turbam et sine teste ceciderunt. Prodest morbum suum nosse et vires eius antequam spatientur opprimere. Videamus quid sit quod nos maxime concitet: alium verborum, alium rerum contumeliae movent; hic vult nobilitati, hic formae suae parci; hic elegantissimus haberi cupit, ille doctissimus; hic superbiae inpatiens est, hic contumaciae; ille servos non putat dignos quibus irascatur; hic intra domum saevus est, foris mitis; ille rogari iniuriam iudicat, hic non rogari contumeliam. Non omnes ab eadem parte feriuntur: scire itaque oportet quid in te imbecillum sit, ut id maxime protegas.

POBESEDILO

Ni primerno videti vse, vse slišati: mnogo žalitev gre mimo nas, ne da bi se jih zavedeli, večinoma nas ne prizadenejo, ker ostanejo neznane. Se nočeš jeziti? Ne bodi radoveden. Kdor poižveduje, kaj se govori proti njemu, kdor skuša priti na sled zlobnemu obrekovanju, čeprav izrečenemu na skrivaj, sam sebe vznemirja. Ko skušamo razumeti nekatere stvari, se nam te zdijo žaljive: zato je treba nekatere stvari odložiti, drugim se je treba posmehovati, druge pa odpustiti. Jezo je treba omejiti na mnogo načinov: večina stvari je treba premagovati z zabavo in šalo.

DRUGI DEL: primerjava z grškim besedilom v originalu in v prevodu

V spisu *De cohibenda ira* Plutarh (1.-2. st. po Kr.) opiše značilnosti te strasti, poudarja njeno nevarnost in svetuje, kako se ji zoprstaviti, da bi omejili najbolj škodljive posledice le-te tako za tistega, ki ga obide jeza kot za tiste, ki so mu blizu.

Ἔστι γάρ τις, ὃ ἑταῖρε, πρώτη καθάπερ τυράννου κατάλυσις τοῦ θυμοῦ, μὴ πείθεσθαι μηδ' ὑπακούειν προστάττοντος αὐτοῦ καὶ μέγα βοᾶν καὶ δεινὸν βλέπειν καὶ κόπτειν ἑαυτόν, ἀλλ' ἡσυχάζειν καὶ μὴ συνεπιτείνειν ὥσπερ νόσημα ῥιπτασμῶ καὶ διαβοήσει τὸ πάθος. Αἱ μὲν γὰρ ἐρωτικαὶ πράξεις, οἷον ἐπικωμάσαι καὶ ἄσαι καὶ στεφανῶσαι θύραν, ἔχουσιν ἄμωσγέπως κουφισμὸν οὐκ ἄχαριν οὐδ' ἄμουσον

«Ἐλθὼν δ' οὐκ ἐβόησα τίς ἢ τίνας, ἀλλ' ἐφίλησα
τὴν φιλίην. Εἰ τοῦτ' ἔστ' ἀδίκημ', ἀδικῶ»,

αἱ τε τοῖς πενθοῦσιν ἐφέσεις τοῦ ἀποκλαῦσαι καὶ ἀποδύρασθαι πολὺ τι τῆς λύπης ἅμα τῷ δακρῶν συνεξάγουσιν· ὁ δὲ θυμὸς ἐκριπίζεται μᾶλλον οἷς πράττουσι καὶ λέγουσιν οἱ ἐν αὐτῷ καθεστῶτες. Ἄτρεμεῖν οὖν κράτιστον ἢ φεύγειν καὶ ἀποκρύπτειν καὶ καθορμίζειν ἑαυτοὺς εἰς ἡσυχίαν, ὥσπερ ἐπιληψίας ἀρχομένης συναισθανομένους, ἵνα μὴ πέσωμεν, μᾶλλον δ' ἐπιπέσωμεν.

C'è, amico mio, un primo modo di abbattere la collera, come se si trattasse di un tiranno: non obbedirle e non prestarle ascolto quando comanda di gridare forte, di lanciare sguardi terribili e di battersi il corpo, ma rimanere tranquilli e non inasprire la passione, come fosse una malattia, con convulsioni e urla. Le azioni degli innamorati, un chiassoso corteggio, per esempio, una serenata o l'inghirlandare di fiori la porta comportano in qualche modo un sollievo non privo di grazia e di poesia: «Giunto non gridai il nome tuo o di tuo padre, ma baciai lo stipite. Se questa è colpa, sono colpevole!» [Callimaco *Antologia Palatina* 12, 118, 5-6]; così, consentire a chi è in lutto di piangere e di lamentarsi aiuta a far uscire, insieme con le lacrime, gran parte del dolore, mentre la collera è ulteriormente infiammata dalle azioni e dalle parole di chi ne è preda. La cosa migliore, dunque, è rimanere impassibili, oppure fuggire, nascondersi e gettare l'ancora in acque tranquille, come se ci accorgessimo di un imminente attacco di epilessia, per non cadere o piuttosto per non cadere addosso a un altro.

trad. a cura di G. Pisani, Bompiani, Milano 2017

TRETJI DEL: naslednja tri vprašanja se nanašajo na obe besedili v izvornem jeziku in na možne primerjave glede razumevanja in interpretacije besedil, jezikovne in slogovno-retorične analize, poglobljanja in osebnega razmišljanja. Odgovori lahko obsegajo največ 10/12 vrstic. Kandidat lahko poda vse tri odgovore v obliki samostojnega besedila, ki ne sme presegati 30/36 vrstic.

1) Razumevanje / razlaga

Obe besedili svetujeta, kako obvladovati in premagovati jezo. Kandidat naj ju primerja na podlagi analize analogij in razlik.

2) Jezikovna in/ali stilna analiza

Kandidat naj preuči, kako avtorja utemeljujeta svoje misli, in naj stilno analizira besedili: pri tem naj upošteva retorične figure, analogije in besedišče.

3) Poglobitev in osebno razmišljanje

Kandidat naj razmišlja o jezi, kako se lahko pojavlja in katere posledice lahko ima, na podlagi besedil, del ali likovnih izdelkov, ki jih je srečal med svojim študijem ali na podlagi osebnih izkušenj.

Preizkušnja traja največ 6 ur.

Dovoljena je raba slovenskega, grškega in latinskega slovarja.

Dovoljena je raba italijansko-slovenskega slovarja.